

SEFER HAMITZVOT #235 – EVED C'NAANI

(1) ויקרא פרק כה

(לט) וכי ימוך אֶחִיד עֶמְךָ וְנִמְכַר לְךָ לֹא תַעֲבֹד בּוֹ עֲבַדְתָּ עֶבֶד: (מ) כְּשֶׁכִּיר כְּתוּשָׁב יִהְיֶה עִמָּךְ עַד שְׁנַת הַיָּבֵל יַעֲבֹד עִמָּךְ: (מא) וַיָּצֵא מֵעֶמְךָ הוּא וּבְנָיו עִמּוֹ וְשָׁב אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֶל אַחֲזַת אֲבֹתָיו יָשׁוּב: (מב) כִּי עֶבְדֵי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יִמְכְּרוּ מִמֶּכֶרֶת עֶבֶד: (מג) לֹא תִרְדֶּה בּוֹ בְּפָרֶךְ וַיִּרְאֶת מֵאֲלֹהֶיךָ: (מד) וְעִבְדֶּךָ וְאִמְתֶּךָ אֲשֶׁר יִהְיוּ לְךָ מֵאֵת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ עֶבֶד וְאִמָּה: (מה) וְגַם מִבְּנֵי הַתּוֹשָׁבִים הַנְּרִים עִמָּכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ וּמִמִּשְׁפַּחְתָּם אֲשֶׁר עִמָּכֶם אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאֶרְצְכֶם וְהָיוּ לְכֶם לְאַחֲזָה: (מו) וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם לְבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לְרִשְׁתָּ אַחֲזָה לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֲיֶכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדֶּה בּוֹ בְּפָרֶךְ:

(2) ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה רלה

והמצוה הרל"ה היא שצונו בדין עבד כנעני. והוא שנעבוד בו לעולם ושאינו לו חירות אלא בשן ועין. והוא הדין לשאר ראשי אברים שאינם חוזרים כמו שבא בו (שם כד ב מכיל) הפירוש המקובל. והוא אמרו יתעלה (ס"פ בהר) לעולם בהם תעבדו ואמר (משפטי כא) וכי יכה איש וכו'.

(3) תלמוד בבלי מסכת גיטין דף לח עמוד ב

גופא, אמר רב יהודה אמר שמואל: כל המשחרר עבדו עובר בעשה, שנאמר: +ויקרא כ"ה+ לעולם בהם תעבדו. מיתיבי: מעשה בר' אליעזר שנכנס בבית הכנסת ולא מצא עשרה, ושחרר עבדו והשלימו לעשרה! מצוה שאני. ת"ר: לעולם בהם תעבדו - רשות, דברי רבי ישמעאל, ר"ע אומר: חובה.

(4) חידושי הרמב"ן מסכת גיטין דף לח עמוד ב

הא דאמרינן מצוה שאני. תמהני וכי מפני מצוה להתפלל בציבור דחו עשה שבתורה ואפשר שלא אמרה תורה לעולם בהם תעבדו אלא משום שלא ליתן להם מתנות חנם כענין דכתיב בגוים לא תחנם, אבל כשהוא משחררו מפני שנותן דמי עצמו או משום מצוה וצורך הרב דליכא חנינה מותר

(5) ספר החינוך מצוה שמז

שנעבוד בעבד כנעני לעולם, כלומר שלא נשחרר אותו לעולם ושלא יצא לחירות כי אם בשן ועין, כמו שבא בכתוב, או בראשי איברים הדומין להם, כלומר איברים שאינן חוזרין ... ואמרו זכרונם לברכה [יבמות מ"ח ע"ב] בענין עבד כנעני, שמטפל בו אדוניו עד שנה, אם רוצה לכפור בעבודה זרה ולהניחה ושימול ויטבול לשם עבדות ויתחייב במצוות שהנשים ישראליות

חייבות בהן מוטב, ואם לאו אסור לנו להשהותם בביתנו יותר מ"יב חדש אלא מוכרין אותן מיד. ועל אלה העבדים שמלו וטבלו לשם עבדות נצטוינו לעבוד בהן לעולם.

ומשרשי המצוה, לפי שעם ישראל הם מבחר המין האנושי ונבראו להכיר בוראם ולעבוד לפניו, וראויים להיות להם עבדים לשמש אותם, ואם אין להם עבדים מן האומות, עכ"פ יצטרכו להשתעבד באחיהם ולא יוכלו להשתדל בעבודתו ברוך הוא, על כן נצטוינו להחזיק באלו לתשמישנו אחר שהוכשרו ונעקרה עבודה זרה מפיהם ולא יהיו למוקש בבתינו.

וזהו שאמר הכתוב אחר כן [שם, מ"ו] ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה, כלומר ובכן לא תצטרכו להשתעבד באחיכם ותהיו נכונים כולכם לעבודת השם. ואף על פי שיש במשמעות הכתוב שיבוא להזהיר שלא להשתעבד בעבודת פרך בעבד עברי, שבעים פנים לכתובים.

ומהיות יסוד המצוה כדי שירבו בני אדם בעבודת בוראם ברוך הוא, התיירו חכמים זכרונם לברכה לעבור על מצוה זו בכל עת שביטול מצוה זו יהיה גורם למצוה אחרת, ואפילו בשביל מצוה דרבנן אם היא מצוה דרבים, כגון שלא היו עשרה בבית הכנסת וצריכין לשחרר העבד ולהשלים המנין. ואל יקשה עליך, ואיך נדחה מצות עשה זו דאורייתא בשביל מצוה דרבנן, כי מפני שיסוד המצוה אינו אלא כדי להרבות עבודתו ברוך הוא, אחר שבשחרורו עכשיו נעשית מצוה, ועוד שגם הוא מתרבה בגופו במצוות שלא היה חייב קודם השחרור, בין זה וזה אמרו זכרונם לברכה שמותר לשחררו, שכן קיבלו הענין.

(6) תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף ד עמוד א

כל מצוה שהאשה חייבת בה - עבד חייב בה, כל מצוה שאין האשה חייבת בה - אין העבד חייב בה

(7) רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יב

העבדים שהטבילו אותם לשם עבדות וקבלו עליהם מצות שהעבדים חייבים בהם יצאו מכלל העכו"ם ולכלל ישראל לא באו

(8) רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יג הלכה יב

כשישתחרר העבד צריך טבילה אחרת בפני שלשה ביום שבו תיגמר גירותו ויהיה כישראל, ואין צריך לקבל עליו מצות ולהודיעו עיקרי הדת שכבר הודיעוהו כשטבל לשם עבדות.

(9) רמב"ם הלכות עבדים פרק ט הלכה ח

מותר לעבוד בעבד כנעני בפרך, ואף על פי שהדין כך מדת חסידות ודרכי חכמה שיהיה אדם רחמן ורודף צדק ולא יכביד עולו על עבדו ולא יצר לו ויאכילהו וישקהו מכל מאכל ומכל משתה, חכמים הראשונים היו נותנין לעבד מכל תבשיל ותבשיל שהיו אוכלין, ומקדימין מזון הבהמות והעבדים לסעודת עצמן... ואין האכזריות והעזות מצויה אלא בעכו"ם עובדי ע"ז אבל זרעו של אברהם אבינו והם ישראל שהשפיע להם הקדוש ברוך הוא טובת התורה וצוה אותם בחקים ומשפטים צדיקים רחמנים הם על הכל, וכן במדותיו של הקדוש ברוך הוא שצונו להדמות בהם הוא אומר ורחמיו על כל מעשיו וכל המרחם מרחמין עליו שנאמר ונתן לך רחמים ורחמך והרבך.